

Jälkihuolto pähkinäkuoressa

- Jos olet ollut huostaanotettuna tai sijoitettuna ilman vanhempiasi kodin ulkopuolelle avohuollon tukitoimena yhtäjaksoisesti vähintään 6 kuukautta, sinulle on muodostunut oikeus jälkihuoltoon. Oikeus jälkihuoltoon alkaa heti, kun sijoitus on päätetty.
- Jälkihuolto tuo sinulle erityisiä oikeuksia. Laissa säädetään, että sinulle on järjestettävä sellaista tukea, jota juuri sinä tarvitset hyvinvointisi vahvistamiseksi tai ylläpitämiseksi.
- Jälkihuolto tarkoittaa sosiaalitoimen tarjoamaa tukea, joka perustuu sinun ja perheesi (jos olet alaikäinen) yksilöllisiin tarpeisiin ja se suunnitellaan aina yhdessä kanssasi.
- Jälkihuolto koostuu jälkihuollon palveluista, asumisen ja toimeentulon turvaamisesta sekä sinulle maksettavista itsenäistymisvaroista.
- Jälkihuolto voi tukea eri keinoin esimerkiksi kotiin paluutasi tai auttaa sinua itsenäisen elämän aloittamisessa. Jälkihuolto voi tarjota tukea myös esimerkiksi koulutuksen, sosiaalisen ja psyykkisen toimintakyvyn, terveydenhuollon sekä toimeentulon suhteen.
- Jälkihuolto on osa lastensuojelua, mutta se tarjoaa ikään kuin jatkumoa aiemmalle lastensuojelun tuelle. Jos tarvitset jälkihuoltoa, voit olla tuen piirissä tarpeesi perusteella siihen asti, että täytät 25 vuotta.
- Jälkihuolto on aina vapaaehtoista ja voit halutessasi keskeyttää sen, jos koet, että et enää tarvitse jälkihuollon tukea.
- Jos et tarvitse tai halua ottaa vastaan mitään jälkihuollon tukea ja lastensuojelun asiakkuutesi päätetään, sinulla on asiakkuuden päätöshetkestä viisi vuotta aikaa palata takaisin jälkihuollon piiriin. Oikeus jälkihuoltoon päättyy kuitenkin aina viimeistään silloin, kun täytät 25 vuotta.

- ❖ Jälkihuolto-oikeus tarkoittaa, että voit saada tarpeidesi perusteella esimerkiksi:
 - ✓ Apua omien voimavarojen löytämiseksi ja vahvistamiseksi
 - ✓ Tukea tulevaisuuden suunnitteluun
 - ✓ Tukea tärkeiden ihmissuhteiden vahvistamiseksi/ylläpitämiseksi (esim. matkakulujen maksaminen, jotta voit vieraila perheen, sukulaisten tai muiden läheistensä luona)
 - ✓ Tukea viranomaisasiointiin (esim. etuuksin hakemiseen)
 - ✓ Tukea elämän eri muutoksiin liittyviin asioihin, kuten muutto tai vanhemmaksi tuleminen
 - ✓ Apua asunnon hankkimiseksi
 - ✓ Tukea koulunkäynnin/pintojen aloittamiseen ja niissä suoriutumiseen tai apua työllistymiseen
 - ✓ Tukea mielekkään harrastuksen etsimiseen ja harrastusmaksuihin
 - ✓ Tukea kuntoutuksen tai terveydenhuollon palveluiden saamiseksi
 - ✓ Tukea mielekkään ja hyvinvointiasi vahvistavan vapaa-ajan viettämiseen (esim. loma- ja virkistysmahdollisuudet)
 - ✓ Mahdollisuuden osallistua vertaistukiryhmään
 - ✓ Taloudellista tukea asumiseen, koulutukseen ja muihin itsenäistymiseen liittyviin menoihin sekä ohjausta suunnitelmalliseen rahankäyttöön
 - ✓ Mahdollista saada aikuisen säännöllistä tukea sijoituksen jälkeen, jotta saat tarpeesi mukaan eväitä matkalla aikuisuuteen

- Täysi-ikäisyyden myötä sinuun ei luonnollisesti enää kohdisteta esimerkiksi lastensuojelulain mukaisia rajoitustoimenpiteitä. Kaiken työskentelyn pohjana on vapaaehtoisuus ja luottamus.
- Jälkihuollon toteuttamiseen liittyvät konkreettiset suunnitelmat sovit oman työntekijäsi kanssa. Jos mielestäsi tarvitset jotain tiettyä tukea tai palvelua, mutta työntekijä on asiasta eri mieltä, työntekijällä on velvollisuus tehdä asiasta valituskelpoinen päätös. Tämä tarkoittaa sitä, että voit hakea päätökseen oikaisua tai muutosta.
- Kanssasi sovitut tavoitteet ja jälkihuollon toteuttaminen kirjataan jälkihuoltosuunnitelmaan. Suunnitelma toimii myös palvelulupauksena, eli sinulla on oikeus niihin asioihin, jotka suunnitelmaan kirjataan.
- Jälkihuolto toteutetaan tarpeen mukaan monialaisena yhteistyönä. Tuki järjestetään tarpeesi perusteella esimerkiksi taloudellisena tukena tai erilaisina palveluina, kuten hankkimalla sinulle esimerkiksi oma tukihenkilö.
- Jos tarvitset esimerkiksi erityisiä terveydenhuollonpalveluja, työntekijäsi on huolehdittava ja varmistuttava siitä, että saat tarvitsemasi palvelut joko julkisesta tai yksityisen terveydenhuollon palveluina.

Keskeisiä huomioita jälkihuollosta ja raha-asioista

- Lapsen pitkäaikaisen sijoituksen aikana sijaishuollosta vastuussa oleva viranomainen perii pääsääntöisesti vanhemmilta maksua lapsen hoidon korvaukseksi. Näistä maksuista vähintään 40 % tulee tallettaa lapselle perustetulle tilille. Näistä rahoista käytetään nimeä itsenäistymisvarat. Itsenäistymisvarojen keskeinen tarkoitus on tukea nuoren itsenäistymistä, kun se on sinulle ajankohtaista.
- Hyvinvointialueen on annettava selvitys itsenäistymisvarojen kertymisestä ja maksamisesta sijoituksen päätyttyä ja huoltajan, edunvalvojan tai 15-vuotiaan lapsen sitä pyytäessä myös sijoituksen aikana (lastensuojelulaki 77 §).
- Lastensuojelulain 77 §:n mukaan itsenäistymisvarat tulee maksaa nuorelle lähtökohtaisesti jälkihuollon päättyessä. Erityisestä syystä ne voidaan maksaa viimeistään, kun nuori täyttää 25 vuotta. Usein itsenäistymisvaroja myönnetään nuoren käyttöön jo jälkihuollon aikana. Sosiaalityöntekijä tai muu päätöksentekijä on velvollinen arvioimaan, voitko saada itsenäistymisvaroja ilmoittamiisi käyttötarkoituksiin. Sovit itsenäistymisvarojen käytöstä siis oman työntekijäsi kanssa. Jos olette erimielisiä itsenäistymisvarojen käytöstä, työntekijällä on velvollisuus tehdä asiasta kirjallinen päätös, johon voit hakea oikaisua tai muutosta. Työntekijän tulee neuvoa sinua sen tekemisessä.
- Itsenäistymisvaroja tai muuta lastensuojelulain mukaista taloudellista tukea ei huomioida tuloina jälkihuollon aikana, mikä vaikuttaa ennen kaikkea Kelan etuuksiin. Jälkihuollossa olevan ei tarvitse myöskään nostaa opintolainaa eikä sitä näin ollen huomioida perustoimeentulotuessa tulona. Toki halutessasi saat nostaa opintolainaa, mutta sinun on hyvä tietää, että se vähentää perustoimeentulotukea vastaavalla summalla, jos saat toimeentulotukea. Kelalla ei ole automaattisesti tietoa jälkihuollosta, joten jälkihuollossa olevan nuoren kannattaa ilmoittaa tästä perustoimeentulotuen hakemuksessa. Tarvittaessa työntekijäsi voi antaa Kelalle asiasta toimeentulotukilain tarkoittaman lausunnon.
- Jälkihuollossa olevana sinulla on erityisiä oikeuksia myös taloudelliseen tukeen. Taloudellista tukea annettaessa esimerkiksi toimeentulotukinormit eivät sido päätöksentekijää, vaan kysymys on aina sen arvioinnista, mikä on lapsen tai nuoren jälkihuollollinen tarve ja missä laajuudessa tukea on tähän tarkoitukseen myönnettävä.

Riittävä toimeentulo ja asumisolot on järjestettävä aina, kun nuoren kuntoutuminen sitä vaatii
(lastensuojelulaki 76 a §).

VETUROINTI

Esitteen ovat koostaneet:

Emmi Bräysy, lastensuojelun kokemusasiantuntija, Auta Lasta ry Veturointi –toiminta

Katri Turunen, kehittämiskoordinaattori, Pohjoinen lastensuojelu 20-22